

European Securities and
Markets Authority

Gairės

Dėl prekybos platformų, investicinių įmonių ir kompetetingų institucijų automatizuotoje prekybos aplinkoje taikytinų sistemų ir kontrolės priemonių

Turinys

I.	Taikymo sritis	3
	Kas nustatyta šiame dokumente?	3
	Kam taikomos šios gairės?	3
	Kada taikomos šios gairės?	4
	Pranešimų teikimo reikalavimai	4
II.	Sąvokos	4
III.	Tikslas	6
IV.	Prekybos platformų, investicinių įmonių ir kompetentingų institucijų automatizuotoje prekybos aplinkoje taikytinų sistemų ir kontrolės priemonių gairės	6
	1 gairė. Organizaciniai reikalavimai reguliuojamų rinkų ir daugiašalių prekybos sistemų elektroninėms prekybos sistemoms	6
	2 gairė. Organizaciniai reikalavimai investicinių įmonių elektroninėms prekybos sistemoms (įskaitant prekybos algoritmus)	9
	3 gairė. Organizaciniai reikalavimai reguliuojamoms rinkoms ir daugiašalėms prekybos sistemoms dėl sąžiningos ir sklandžios prekybos skatinimo automatizuotoje prekybos aplinkoje	12
	4 gairė. Organizaciniai reikalavimai investicinėms įmonėms dėl sąžiningos ir sklandžios prekybos skatinimo automatizuotoje prekybos sistemoje	14
	5 gairė. Organizaciniai reikalavimai reguliuojamoms rinkoms ir daugiašalėms prekybos sistemoms siekiant išvengti piktnaudžiavimo rinka (visų pirma, manipuliavimo rinka) automatizuotoje prekybos aplinkoje	16
	6 gairė. Organizaciniai reikalavimai investicinėms įmonėms siekiant išvengti piktnaudžiavimo rinka (visų pirma, manipuliavimo rinka) automatizuotoje prekybos aplinkoje	18
	7 gairė. Organizaciniai reikalavimai reguliuojamoms rinkoms ir daugiašalėms prekybos sistemoms, kurių nariai (dalyviai) ir naudotojai teikia DMA/SA	20
	8 gairė. Organizaciniai reikalavimai investicinėms įmonėms, kurios teikia DMA/SA	22

I. Taikymo sritis

Kas nustatyta šiame dokumente?

1. Šiame dokumente pateikiamos gairės, paskelbtos pagal Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijos (angl. *European Securities and Markets Authority*, toliau – ESMA) reglamento 16 straipsnį. Pagal ESMA reglamento 16 straipsnio 3 dalį kompetentingos institucijos ir finansų rinkų dalyviai privalo siekti laikytis šių gairių ir rekomendacijų.

Kam taikomos šios gairės?

2. Šiose gairėse išdėstomas ESMA požiūris į tai, kaip Europos Sąjungos teisė turėtų būti taikoma konkrečioje srityje, ir požiūris į tinkamą priežiūros praktiką Europos finansų priežiūros sistemoje. Taigi ESMA tikisi, kad šių gairių laikysis visos kompetentingos institucijos ir finansų rinkos dalyviai, nebent būtų nurodyta kitaip.
3. Šios gairės taikomos:
 - a. reguliuojamos rinkos arba daugiašalės prekybos sistemos elektroninės prekybos sistemos veikimui;
 - b. elektroninių prekybos sistemų įskaitant prekybos algoritmų, naudojimui investicinei įmonei teikiant pavedimus ar sudarant sandorius savo sąskaita arba vykdant pavedimus klientų vardu; ir
 - c. tiesioginei prieigai prie rinkos (angl. *direct market access*, toliau – DMA) arba suteiktajai prieigai (angl. *sponsored access*, toliau – SA), kurią teikia investicinė įmonė (suteikdama pavedimų vykdymo klientų vardu paslaugą).
4. Šios gairės taip pat turės poveikį įmonėms, kurioms nesuteiktas leidimas veikti kaip rinkos operatoriams ar investicinėms įmonėms pagal 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2004/39/EB dėl finansinių priemonių rinkų iš dalies keičiančią Tarybos direktyvas 85/611/EEB, 93/6/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2000/12/EB bei panaikinančią Tarybos direktyvą 93/22/EEB (toliau – *MiFID*). Tai apims ir įmones, kurios parduoda elektronines prekybos sistemas rinkos operatoriams ar investicinėms įmonėms arba veikia kaip tokių sistemų tiekėjos, teikiančios užsakomąsias paslaugas, arba teikia investicinėms įmonėms ryšio paslaugas jungiantis prie prekybos platformų. Tokioms įmonėms taikomi prekybos platformų ir investicinių įmonių reikalavimai, susiję su jų elektroninėmis prekybos sistemomis.
5. Gairės taip pat turės poveikį įmonėms, kurioms MiFID netaikoma ir kurios prekiauja savo sąskaita ir prie prekybos platformų prisijungia tiesiogiai kaip narės, dalyvės ar naudotojos arba pasinaudodamos DMA arba SA. Tokioms įmonėms poveikį turės gairių nuostatos dėl sąžiningos ir sklandžios prekybos, susijusios su reikalavimais nariams, dalyviams ir naudotojams, kurie neturi leidimo veiklai, ir prekybos platformoms bei investicinėms įmonėms taikomos gairių nuostatos dėl DMA ir SA.

6. Šiose gairėse investicinės įmonės turėtų būti suprantamos kaip investicinės įmonės, kurios vykdo pavedimus klientų vardu ir (arba) teikia pavedimus ar sudaro sandorius savo sąskaita automatizuotoje prekybos aplinkoje. Investicinei įmonei, administruojančiai daugiašalę prekybos sistemą, taikomos šių gairių nuostatos dėl prekybos platformų.
7. ESMA į šių gairių taikymo sritį įtraukia investicinių įmonių naudojamas elektronines prekybos sistemas, elektronines pavedimų siuntimo į prekybos platformas sistemas (neatsižvelgiant į tai, ar klientų pavedimai investicinei įmonei pateikiami elektroniniu būdu) ir elektronines sistemas, kurios automatiškai generuoja pavedimus, t.y. prekybos algoritmus. Išmanaus pavedimų maršruto parinkimo sistemos (angl. *smart order routers*) gali būti įmonės pavedimų siuntimo į prekybos platformas sistemų dalis. Šiose gairėse ESMA į išmanaus pavedimų maršruto parinkimo sistemas atsižvelgia tik dėl pavedimų pateikimo rizikos, o ne dėl, pavyzdžiui, reikalavimo pavedimus vykdyti geriausiomis sąlygomis (angl. *best execution*).
8. Šios gairės taikomos ne tik prekybai akcijomis, bet ir kitomis finansinėmis priemonėmis (kaip tai apibrėžta MiFID) automatizuotoje prekybos aplinkoje.
9. Tiek prekybos platformoms, tiek investicinėms įmonėms taikant šiose gairėse numatytas sistemas ir kontrolės priemones turėtų būti atsižvelgiama į vykdomos veiklos pobūdį, mastą ir sudėtingumą.

Kada taikomos šios gairės?

10. Šios gairės įsigalioja *praėjus mėnesiui nuo jų paskelbimo nacionalinių kompetentingų institucijų oficialiose interneto svetainėse jų nacionaline kalba*. Remiantis šiuo grafiku, rinkos dalyviai turėtų laikytis šių gairių nuo 2012 m. gegužės 1 d., nebent būtų pranešta kitaip.

Pranešimų teikimo reikalavimai

11. Kompetentingos institucijos, kurios laikosi šių gairių, turėtų taikyti jas savo priežiūros praktikoje, įskaitant atvejus, kai konkrečios gairės visų pirma skirtos finansų rinkos dalyviams. Nacionalinės kompetentingos institucijos *per du mėnesius nuo galutinių gairių paskelbimo visomis oficialiomis ES kalbomis* turi pranešti ESMA, ar jos laikosi šių gairių arba ketina jų laikytis, ar nurodyti nesilaikymo priežastis.
12. Finansų rinkos dalyviai neprivalo pranešti ESMA, ar jie laikosi šių gairių.

II. Sąvokos

13. Šiose gairėse kursyvu išskirtų sąvokų reikšmė apibrėžta lentelėje. Tam tikrų kitų gairėse vartojamų sąvokų, pvz., investicinės įmonės, reikšmė apibrėžta *MiFID 4* straipsnyje.

Kompetentingos institucijos

Kompetentingos institucijos, paskirtos pagal MiFID 48 straipsnį.

Tiesioginė prieiga prie rinkos (angl. direct market access, toliau -

Susitarimas, pagal kurį investicinė įmonė, kuri yra prekybos platformos narė (dalyvė) ar naudotoja, leidžia tam tikriems klientams (įskaitant tinkamas sandorio šalis) elektroniniu būdu perduoti pavedimus į investicinės įmonės vidaus elektronines prekybos sistemas, kad tie

<i>DMA)</i>	pavedimai su investicinės įmonės prekybos identifikacijos kodu būtų automatiškai toliau perduoti nurodytai prekybos platformai.
<i>ESMA</i>	Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija
<i>ESMA reglamentas</i>	2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1095/2010, kuriuo įsteigiama Europos priežiūros institucija (Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija) ir iš dalies keičiamas Sprendimas Nr. 716/2009/EB bei panaikinamas Komisijos sprendimas 2009/77/EB, OL L 331, 2010 12 15, p. 84.
<i>Finansų rinkos dalyvis</i>	Kaip apibrėžta ESMA reglamento 4 straipsnio 1 dalyje: „bet kuris asmuo, kuriam taikomas 1 straipsnio 2 dalyje nurodytų Europos Sąjungos aktų [įskaitant MiFID ir MAD bei jų atitinkamas įgyvendinimo priemones] arba tuos aktus įgyvendinančių nacionalinės teisės aktų reikalavimas“.
<i>Piktnaudžiavimo rinka direktyva (angl. Market Abuse Directive, toliau - MAD)</i>	2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/6/EB dėl prekybos vertybiniais popieriais, pasinaudojant viešai neatskleista informacija, ir manipuliavimo rinka (piktnaudžiavimo rinka), OL L 96, 2003 4 12, p. 16.
<i>Finansinių priemonių rinkų direktyva (MiFID)</i>	2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/39/EB dėl finansinių priemonių rinkų, iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 85/611/EEB, 93/6/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2000/12/EB bei panaikinanti Tarybos direktyvą 93/22/EEB, OL L 145, 2004 4 30, p. 1.
<i>MiFID įgyvendinimo direktyva</i>	2006 m. rugpjūčio 10 d. Komisijos direktyva 2006/73/EB, kuria įgyvendinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/39/EB dėl investicinių įmonių organizacinių reikalavimų ir veiklos sąlygų bei toje direktyvoje apibrėžti terminai, OL L 241, 2006 9 2, p. 26.
<i>Suteiktoji prieiga (angl. SA)</i>	Susitarimas, pagal kurį investicinė įmonė, kuri yra prekybos platformos narė (dalyvė) ar naudotoja, leidžia tam tikriems klientams (įskaitant tinkamas sandorio šalis) su investicinės įmonės prekybos identifikacijos kodu elektroniniu būdu tiesiogiai perduoti pavedimus į nurodytą prekybos platformą, nenukreipiant pavedimų per investicinės įmonės vidaus elektronines prekybos sistemas.
<i>Pranešimas apie įtartina sandorį (angl. suspicious transaction report, toliau – STR)</i>	Pranešimai kompetentingoms institucijoms, kurių reikalaujama pagal MAD 6 straipsnio 9 dalį, kai sandorius profesionaliai organizuojantis asmuo pagrįstai įtaria, kad sandoris gali būti laikomas prekyba vertybiniais popieriais, pasinaudojant viešai neatskleista informacija, arba manipuliavimu rinka.
<i>Prekybos algoritmas</i>	Kompiuterių programinė įranga, veikianti investicinės įmonės ar jos kliento nustatytų pagrindinių parametrų pagrindu ir generuojanti pavedimus, kurie būtų automatiškai teikiami į prekybos platformas

atsižvelgiant į gaunamą informaciją iš rinkos.

Prekybos platforma Reguluojama rinka (RR) arba daugiašalė prekybos sistema (DPS).

III. Tikslas

14. Šių gairių tikslas – užtikrinti bendrą, vienodą ir nuoseklų MiFID ir MAD taikymą sistemoms ir kontrolės priemonėms, kurių reikalaujama iš:

- prekybos platformų ir investicinių įmonių, veikiančių automatizuotoje prekybos aplinkoje; ir
- prekybos platformų ir investicinių įmonių, teikiančių DMA ar SA.

IV. Prekybos platformų, investicinių įmonių ir kompetentingų institucijų automatizuotoje prekybos aplinkoje taikytinų sistemų ir kontrolės priemonių gairės

1 gairė. Organizaciniai reikalavimai reguliuojamų rinkų ir daugiašalių prekybos sistemų elektroninėms prekybos sistemoms

Susiję teisės aktai

MiFID 39 straipsnio b ir c punktai dėl reguliuojamų rinkų.

MiFID 14 straipsnio 1 dalis ir 13 straipsnio 2, 4, 5 bei 6 dalys ir MiFID įgyvendinimo direktyvos 5–9 straipsniai, 13, 14 ir 51 straipsniai dėl daugiašalės prekybos sistemų.

Bendroji gairė

1. Reguluojamos rinkos ar daugiašalės prekybos sistemos elektroninės prekybos sistemos turi užtikrinti savo atitiktį MiFID ir kitiems susijusiems Europos Sąjungos ir nacionaliniams teisės aktams atsižvelgiant į technologinę pažangą ir jos narių (dalyvių) ar naudotojų technologijos naudojimo tendencijas. Visų pirma tokia sistema (arba sistemos) turėtų būti gerai pritaikyta veiklai, kuri per ją (arba jas) vykdoma, ir pakankamai patikima (-os) rinkos operatoriaus ar investicinės įmonės administruojamos automatizuotos rinkos (arba rinkų) veikimo tęstinumui ir tvarkingumui užtikrinti.

Išsamios gairės

2. Laikantis bendrosios gairės, prekybos platformose turėtų būti atsižvelgta bent į šiuos aspektus:

a) Valdymas

- Siekiant užtikrinti atitiktį teisės aktų reikalavimams, valdymo procesas yra svarbiausias. Bendroje prekybos platformų valdymo ir sprendimų priėmimo sistemoje turėtų būti sukurtos ir parūpintos (be kita ko, pasinaudojant užsakomosiomis paslaugomis) tų platformų elektroninės prekybos sistemos, kurios būtų stebimos taikant aiškų ir formalizuotą valdymo procesą. Valdymo procesu turi būti užtikrinta, kad būtų deramai atsižvelgta į visus svarbius aspektus, įskaitant komercinius, techninius ir susijusius su rizika bei atitiktimi, į kuriuos būtina atsižvelgti priimant pagrindinius

sprendimus. Visų pirma, jame turi būti įtvirtinti atitikties ir rizikos valdymo principai. Valdymo procese taip pat turi būti nustatytos aiškios atskaitomybės ribos, įskaitant tvirtinimo procedūras, susijusias su sistemų kūrimu, pradiniu diegimu, paskesniu atnaujinimu ir vykdant stebėseną nustatytų problemų sprendimu. Taip pat turėtų būti nustatytos tinkamos informacijos perdavimo procedūros.

- Valdymo procese už atitiktį atsakingi darbuotojai turėtų būti įpareigoti užtikrinti rinkos operatoriui ar įmonei taikomų teisės aktų reikalavimų ir politikos bei procedūrų (kuriomis siekiama užtikrinti, kad prekybos sistemų naudojimas atitiktų rinkos operatoriui ar įmonei taikomus teisės aktų reikalavimus ir kad visi neatitikties atvejai būtų nustatomi) aiškumą. Tai reiškia, kad už atitiktį atsakingi darbuotojai turi suprasti, kaip veikia prekybos sistemos, nors techninių prekybos sistemos savybių jiems detalai išmanyti nereikia.

b) Pajėgumas ir lankstumas

- Reguliuojamų rinkų ir daugiašalių prekybos sistemų elektroninės prekybos sistemos turėtų būti pakankamai pajėgios, kad galėtų priimti pagrįstai numatomas pranešimų apimtis, ir būtų lanksčios, kad, didėjant pranešimų srautui ar susidarius avarinėms sąlygoms, kurios gali kelti pavojų tinkamam sistemų veikimui, pajėgumą būtų galima padidinti.

c) Veiklos tęstinumas

- Prekybos platformose turėtų būti nustatytos veiksmingos su elektroninėmis prekybos sistemomis susijusios veiklos tęstinumo priemonės, kurias taikant būtų sprendžiami sutrikimo incidentai, įskaitant sistemos gedimus, bet jais neapsiribojant. Veiklos tęstinumo priemonėmis turėtų būti užtikrintas prekybos atnaujinimas laiku, įskaitant sistemos gedimo atvejus, bet jais neapsiribojant. Šios priemonės, jei tinkama, turėtų apimti tokius klausimus:

- a. veiklos tęstinumo priemonių kūrimo ir diegimo valdymas;
- b. atsižvelgimas į atitinkamą galimų scenarijų, susijusių su jų elektroninių prekybos sistemų, kurioms reikalingos konkrečios veiklos tęstinumo priemonės, veikimu, skaičių;
- c. ypač svarbių veiklos (įskaitant atitikties) duomenų, kurie siunčiami per jų elektronines prekybos sistemas, atsarginių kopijų kūrimas;
- d. elektroninės prekybos sistemos perkėlimo į atsarginę interneto svetainę ir sistemos administravimo iš tos svetainės procedūros;
- e. darbuotojų mokymas, kaip taikyti veiklos tęstinumo priemones ir atlikti skirtingas funkcijas taikant tas priemones; ir
- f. nuolatinė veiklos tęstinumo priemonių testavimo, vertinimo ir peržiūros programa, įskaitant tų priemonių keitimo procedūras ir atsižvelgiant į tos programos rezultatus.

d) Testavimas

- Prieš įdiegiant elektroninę prekybos sistemą ir jos atnaujinimus prekybos platformose turėtų būti taikomos aiškiai apibrėžtos sistemų kūrimo ir testavimo metodikos. Taikant šias metodikas turėtų būti siekiama užtikrinti, kad, be kita ko, elektroninės prekybos sistemos veikimas būtų suderintas su reguliuojamai rinkai ir daugiašalei prekybos sistemai taikomais MiFID ir kitais susijusiais Europos Sąjungos ar nacionalinės teisės aktų reikalavimais, kad sistemose įdiegtos atitikties ir rizikos valdymo kontrolės priemonės veiktų kaip numatyta (įskaitant automatinį pranešimų apie klaidas kūrimą) ir kad elektroninė prekybos sistema galėtų toliau veiksmingai veikti nepalankiomis rinkos sąlygomis.

e) Stebėseną ir peržiūrą

- Prekybos platformos savo elektronines prekybos sistemas turėtų stebėti realiuoju laiku. Nustatytos problemos turėtų būti kuo skubiau, kiek tai pagrįstai įmanoma, tinkamai sprendžiamos, ir prireikus turi būti įmanoma priderinti elektroninės prekybos sistemos veikimą, sumažinti jos veikimo apimtį ar veikimą nutraukti. Sprendimuose dėl veiksmų su elektroninėmis prekybos sistemomis susijusioms problemoms spręsti turėtų būti tinkamai atsižvelgiama į būtinybę asmenims, kurie administruoja prekybos platformas, kiek įmanoma tinkamai veikti.
- Siekiant užtikrinti nuolatinį prekybos platformų veiksmingumą, šių prekybos platformų operatoriai turėtų periodiškai peržiūrėti savo elektronines prekybos sistemas, su jomis susijusį valdymo, atskaitomybės ir tvirtinimo procesą bei veiklos tęstinumo priemones ir jas vertinti. Remdamiesi tomis peržiūromis ir vertinimais, jie turėtų imtis veiksmų trūkumams pašalinti. Turėtų būti užtikrintas peržiūros ir vertinimo proceso tam tikro laipsnio nepriklausomumas, kurį galima pasiekti, pavyzdžiui, dalyvaujant vidaus auditui ar trečiosioms šalims.

f) Saugumas

- Prekybos platformose turėtų būti nustatytos fizinio ir elektroninio saugumo procedūros ir priemonės, skirtos tų prekybos platformų elektroninėms prekybos sistemoms apsaugoti nuo netinkamo naudojimo ar neteisėtos prieigos, ir duomenų, kurie yra sistemų dalis ar per jas siunčiami, vientisumui užtikrinti.

g) Aprūpinimas personalu

- Prekybos platformose turėtų būti nustatytos procedūros ir priemonės, įskaitant įdarbinimo ir mokymo, pagal kurias būtų nustatomi aprūpinimo personalu poreikiai ir būtų užtikrinta, kad būtų įdarbinta pakankamai būtinų įgūdžių ir kompetencijų turinčių darbuotojų šių platformų elektroninėms prekybos sistemoms valdyti. Be kita ko, turi būti įdarbinti darbuotojai, išmanantys atitinkamas elektronines prekybos sistemas, tokių sistemų stebėseną ir testavimą, prekybos, kurią vykdytų reguliuojamos rinkos nariai (dalyviai) ar daugiašalės prekybos sistemos naudotojai, rūši ir reguliuojamoms rinkoms ar daugiašalėms prekybos sistemoms taikomus teisės aktų reikalavimus.

h) Įrašų saugojimas ir bendradarbiavimas

- Prekybos platformose turėtų būti saugomi su jų elektroninėmis prekybos sistemomis susiję įrašai, kuriuose būtų apžvelgiami bent a–g punktuose nurodyti klausimai. Tai, be kita ko, apima informaciją apie pagrindinius sprendimus, sistemos savybes, testavimo metodikas, testavimo rezultatus ir periodines peržiūras. Įrašai turėtų būti pakankamai išsamūs, kad kompetentingos institucijos galėtų stebėti, ar laikomasi atitinkamų prekybos platformai taikomų reikalavimų.

Rinkos operatoriai ir investicinės įmonės, administruojančios daugiašales prekybos sistemas, įrašus turėtų saugoti bent 5 metus. Reguluojamas rinkas administruojantys rinkos operatoriai juos turėtų saugoti bent tiek, kiek reikalauja jų buveinės šalies kompetentinga institucija.

- Prekybos platformos turėtų pranešti kompetentingoms institucijoms apie bet kokias dideles rizikas, kurios gali pakenkti patikimam sistemos techninio veikimo valdymui, ir apie svarbius incidentus, kuriais ta rizika pasireiškia.

2 gairė. Organizaciniai reikalavimai investicinių įmonių elektroninėms prekybos sistemoms (įskaitant prekybos algoritmus)

Susiję teisės aktai. MiFID 13 straipsnio 2, 4, 5 ir 6 dalys ir MiFID įgyvendinimo direktyvos 5–9, 13, 14 ir 51 straipsniai.

Bendroji gairė

1. Investicinė įmonė turi užtikrinti savo elektroninės prekybos sistemos (arba sistemų), įskaitant prekybos algoritmus, atitiktį MiFID ir kitiems susijusiems Europos Sąjungos ir nacionalinės teisės aktų reikalavimams, taip pat prekybos platformų, į kurias ji siunčia pavedimus, taisyklėms. Visų pirma tokia sistema (arba sistemos) turėtų būti gerai pritaikyta veiklai, kuri per ją (arba jas) vykdoma, ir būti pakankamai patikima (-os) įmonės investicinių paslaugų ir veiklos automatizuotoje prekybos aplinkoje tęstinumui ir tvarkingumui užtikrinti.

Išsamios gairės

2. Laikydamosi bendrosios gairės, investicinės įmonės turėtų atsižvelgti bent į šiuos aspektus:

a) Valdymas

Siekiant užtikrinti atitiktį teisės aktų reikalavimams, valdymo procesas yra svarbiausias. Investicinės įmonės savo bendroje valdymo ir sprendimų priėmimo sistemoje turėtų sukurti ir parūpinti (be kita ko, pasinaudodamos užsakomosiomis paslaugomis) savo elektronines prekybos sistemas (įskaitant prekybos algoritmus), kurias turėtų stebėti taikydamos aiškų ir formalizuotą valdymo procesą. Šiuo valdymo procesu turi būti užtikrinta, kad būtų deramai atsižvelgiama į visus svarbius aspektus, įskaitant komercinius, techninius ir susijusius su rizika bei atitiktimi, į kuriuos reikia atsižvelgti priimant pagrindinius sprendimus. Visų pirma, jame turi būti įtvirtinti atitikties ir rizikos valdymo principai. Valdymo procese taip pat turi būti nustatytos aiškos atskaitomybės ribos, įskaitant tvirtinimo procedūras, susijusias su sistemų kūrimu, pradiniu diegimu, paskesniu atnaujinimu ir vykdant stebėseną nustatytų problemų sprendimu. Taip pat turėtų būti nustatytos tinkamos informacijos perdavimo procedūros.

Valdymo procese už atitiktį atsakingi darbuotojai turėtų būti įpareigoti užtikrinti įmonei taikomų teisės aktų reikalavimų ir politikos bei procedūrų (kuriomis siekiama užtikrinti, kad prekybos sistemų ir algoritmų naudojimas atitiktų įmonei taikomus reikalavimus ir kad visi neatitikties atvejai būtų nustatyti) aiškumą. Tai reiškia, kad už atitiktį atsakingi darbuotojai turi suprasti, kaip veikia prekybos sistemos ir algoritmai, tačiau techninių prekybos sistemų ar algoritmų savybių jiems detalčiai išmanyti nereikia.

b) Pajėgumas ir lankstumas

- Investicinės įmonės elektroninės prekybos sistemos turėtų būti pakankamai pajėgios, kad galėtų priimti pagrįstai numatomas pranešimų apimtis. Pajėgumo dydį turėtų būti galima keisti ir jis turėtų būti tinkamas, kad sistema galėtų atlaikyti pranešimų srauto didėjimą ir veikti avarinėmis sąlygomis, kurios gali kelti pavojų tinkamam sistemos veikimui.

c) Veiklos tęstinumas

Investicinės įmonės turėtų nustatyti tinkamas, pagrįstas ir veiksmingas su jų elektroninėmis prekybos sistemomis susijusias veiklos tęstinumo priemones, kurios apimtų sutrikimo incidentus (ir prireikus galėtų užtikrinti prekybos atnaujinimą laiku), įskaitant sistemos gedimo atvejus, bet jais neapsiribojant. Šios priemonės, jei tinkama, turėtų apimti tokius klausimus:

- a. veiklos tęstinumo priemonių kūrimo ir diegimo valdymas;
- b. atsizvelgimas į atitinkamą galimų scenarijų (susijusių su jų elektroninių prekybos sistemų, kurioms reikalingos konkrečios veiklos tęstinumo priemonės, veikimu) skaičių;
- c. ypač svarbių veiklos (įskaitant atitikties) duomenų, kurie siunčiami per jų elektronines prekybos sistemas, atsarginių kopijų kūrimas;
- d. elektroninės prekybos sistemos perkėlimo į atsarginę interneto svetainę ir sistemos administravimo pasinaudojant minėta svetaine procedūros;
- e. darbuotojų mokymas, kaip taikyti veiklos tęstinumo priemones ir atlikti skirtingas funkcijas taikant tas priemones; ir
- f. nuolatinė veiklos tęstinumo priemonių testavimo, vertinimo ir peržiūros programa, įskaitant tų priemonių keitimo procedūras ir atsizvelgiant į tos programos rezultatus.

d) Testavimas

- Prieš įdiegdamos elektroninę prekybos sistemą ar prekybos algoritmą ir jų atnaujinimus, investicinės įmonės turėtų taikyti aiškiai apibrėžtas sistemų kūrimo ir testavimo metodikas. Algoritmų atveju tai, be kita ko, galėtų būti veikimo modeliavimas/grįžtamasis patikrinimas (angl. *back testing*) ar testavimas atsijungus nuo tinklo prekybos platformos testavimo aplinkoje (kurioje rinkos operatoriai leidžia atlikti testavimą). Naudojant šias metodikas turėtų būti siekiama užtikrinti, kad, be kita ko, elektroninės prekybos sistemos ar prekybos algoritmo veikimas būtų suderintas su investicinei įmonei taikomais MiFID ir kitais susijusiais Europos Sąjungos ir nacionalinės teisės aktų reikalavimais ir jų naudojamų prekybos platformų taisyklėmis, kad sistemoje ar algoritme įdiegtos atitikties ir rizikos valdymo kontrolės priemonės veiktų kaip numatyta (įskaitant automatinį pranešimų apie klaidas kūrimą) ir kad elektroninė prekybos sistema ar algoritmas galėtų toliau efektyviai veikti nepalankiomis rinkos sąlygomis. Veiksmingas veikimas nepalankiomis rinkos sąlygomis gali reikšti (bet nebūtinai), kad tomis sąlygomis sistema ar algoritmas išsijungia.

Investicinės įmonės prekybos algoritmo testavimą (įskaitant testavimą ne realioje prekybos aplinkoje) turėtų pritaikyti prie strategijos, kuriai įmonė šį algoritmą naudotų (įskaitant rinkas,

kurioms ji siųs pavidimus, ir jų struktūrą). Investicinė įmonė taip pat turėtų užtikrinti, kad šis testavimas atitiktų riziką, kurią ši strategija gali kelti jos pačios įgyvendinimui ir sąžiningam bei sklandžiam prekybos platformų administruojamų rinkų (į kurias algoritmas siųs pavidimus) veikimui. Jeigu rinkos, kuriose algoritmas turi būti naudojamas, pasikeičia (palyginti su tuo, kas buvo numatyta iš pradžių), investicinės įmonės turėtų atlikti papildomą testavimą.

Investicinės įmonės turėtų kontroliuodamos ir atsargiai diegti prekybos algoritmus realioje aplinkoje, pavyzdžiui, nustatydamos finansinių priemonių, kuriomis prekiaujama, skaičiaus, pavidimų vertės bei rinkų, į kurias siunčiami pavidimai, apribojimus, kad įmonė galėtų patikrinti, ar algoritmas realioje aplinkoje veikia taip, kaip tikimasi, ir jei taip nėra, padaryti pakeitimus.

e) Stebėseną ir peržiūrą

Investicinės įmonės turėtų realiuoju laiku stebėti savo elektronines prekybos sistemas, įskaitant prekybos algoritmus. Jos turėtų kuo skubiau (kiek tai pagrįstai įmanoma) ir pirmenybės tvarka tinkamai spręsti nustatytas problemas ir prireikus gebėti koreguoti savo elektroninės prekybos sistemos ar prekybos algoritmo veikimą, sumažinti jo veikimo apimtį ar nedelsiant veikimą nutraukti. Imdamosi veiksmų su savo elektroninėmis prekybos sistemomis susijusioms problemoms spręsti, investicinės įmonės turėtų kiek įmanoma labiau atsižvelgti į būtinybę reguliuojamų rinkų nariams (dalyviams) ir naudotojams sklandžiai veikti.

- Investicinės įmonės turėtų periodiškai peržiūrėti savo elektronines prekybos sistemas ir prekybos algoritmus, su jomis susijusią valdymo, atskaitomybės ir tvirtinimo sistemą bei veiklos tęstinumo priemones ir jas vertinti. Remdamosi šiomis peržiūromis ir vertinimais, jos turėtų imtis veiksmų nustatytiems trūkumams pašalinti. Turėtų būti užtikrintas tam tikras peržiūros ir vertinimo proceso nepriklausomumas, kurį galima pasiekti, pavyzdžiui, dalyvaujant vidaus auditui ar trečiosioms šalims. Peržiūrint prekybos algoritmų veikimą, be kita ko, turėtų būti įvertintas poveikis rinkos vientisumui, lankstumui, taip pat strategijos, kuriai įgyvendinti algoritmas įdiegtas, pilnas ir nuostolis.

f) Saugumas

Investicinės įmonės turėtų nustatyti fizinio ir elektroninio saugumo procedūras ir priemones, skirtas elektroninėms prekybos sistemoms ir prekybos algoritmams apsaugoti nuo netinkamo naudojimo ar neteisėtos prieigos ir užtikrinti duomenų, kurie yra sistemų ir algoritmų dalis ar per tas sistemas ir algoritmus yra siunčiami, vientisumą.

g) Aprūpinimas personalu

Investicinės įmonės turėtų nustatyti procedūras ir priemones (įskaitant mokymo ir įdarbinimo), pagal kurias būtų nustatomi jų aprūpinimo personalu poreikiai ir būtų įdarbinta pakankamai būtinų įgūdžių ir kompetencijų turinčių darbuotojų elektroninėms prekybos sistemoms ir prekybos algoritmams valdyti. Be kita ko, turi būti įdarbinti darbuotojai, išmanantys atitinkamas elektronines prekybos sistemas ir algoritmus, tokių sistemų ir algoritmų stebėseną ir testavimą, prekybos strategijos (kurią įmonė įgyvendina pasitelkdama savo prekybos sistemas ir algoritmus) rūšį ir įmonėms taikomus teisės aktų reikalavimus.

h) Įrašų saugojimas ir bendradarbiavimas

- Investicinės įmonės turėtų bent penkerius metus saugoti savo elektroninių prekybos sistemų (ir prekybos algoritmų) įrašus, susijusius su aukščiau a-g punktuose apžvelgtais klausimais, įskaitant informaciją apie pagrindinius sprendimus, prekybos strategiją, kuriai vykdyti diegiamas kiekvienas algoritmas, sistemos savybes, testavimo metodikas, testavimo rezultatus ir periodines peržiūras. Įrašai turėtų būti pakankamai išsamūs, kad kompetentingos institucijos galėtų stebėti, ar įmonės laikosi teisės aktų reikalavimų.

Investicinės įmonės turėtų pranešti kompetentingoms institucijoms apie bet kokias dideles rizikas, kurios gali pakenkti patikimam jų elektroninių prekybos sistemų ir algoritmų techninio veikimo valdymui, ir apie svarbius incidentus, kuriais ta rizika pasireiškia.

3 gairė. Organizaciniai reikalavimai reguliuojamoms rinkoms ir daugiašalėms prekybos sistemoms dėl sąžiningos ir sklandžios prekybos skatinimo automatizuotoje prekyboje aplinkoje

Susiję teisės aktai

MiFID 39 straipsnio b, c ir d punktai, 42 ir 43 straipsniai dėl reguliuojamų rinkų.

MiFID 14 straipsnio 1 ir 4 dalys, 13 straipsnio 2, 5 ir 6 dalys, 42 straipsnio 3 dalis ir 26 straipsnis, MiFID įgyvendinimo direktyvos 13, 14 ir 51 straipsniai dėl daugiašalių prekybos sistemų.

Bendroji gairė

Reguliuojamų rinkų ir daugiašalių prekybos sistemų sąžiningos ir sklandžios prekybos jų elektroninėse rinkose taisyklės ir procedūros turėtų atitikti prekybos tose rinkose pobūdį ir mastą, įskaitant narių, dalyvių ir naudotojų rūšis bei jų prekybos strategijas.

Išsamios gairės

Laikantis bendrosios gairės, prekybos platformų taisyklėse ir procedūrose turėtų būti numatyti bent šie klausimai:

a) Reikalavimai nariams ar dalyviams, kurie nėra kredito įstaigos ar investicinės įmonės

- Prekybos platformose turėtų būti atliekamas tinkamas ir išsamus asmenų, kurie nėra kredito įstaigos ar investicinės įmonės pagal Europos Sąjungos teisę, paraiškų tapti tų prekybos platformų nariu (dalyviu) ar naudotoju patikrinimas.

- Prekybos platformose turėtų būti nustatyti organizaciniai reikalavimai, taikomi nariams ar dalyviams, kurie nėra kredito įstaigos ar investicinės įmonės (prireikus atsižvelgiant į kontrolės priemones, nustatytas įmonėms, kuriems leidimas suteiktas ne EEE), įskaitant reikalavimus dėl prekybos stebėsenos (atsižvelgiant į platformos ir rizikos valdymo taisykles). Pagal prekybos platformų taisykles turėtų būti reikalaujama, kad nariai (dalyviai) ir naudotojai, kurie nėra investicinės įmonės, laikytųsi šiame dokumente investicinėms įmonėms nustatytų gairių.

b) IT suderinamumas

- Prekybos platformose turėtų būti nustatytas standartizuotas atitikties testavimas, kuriuo būtų siekiama užtikrinti, kad sistemos, kurias nariai ir dalyviai naudoja prieigai prie platformos, turėtų būtinausias funkcijas, derančias su prekybos platformų elektronine prekybos sistema ir nekeliančias grėsmės sąžiningai ir sklandžiai platformoje vykdomai prekybai.

c) Ikiplatforminės ir poprekybinės kontrolės

- Siekiant užtikrinti platformoje sklandžią prekybą, prekybos platformose turėtų būti nustatyti būtinausi reikalavimai dėl narių (dalyvių) ir naudotojų prekybos veiklai skirtų ikiplatforminės ir poprekybinės kontrolės priemonių, kurios taikomos prieš sudarant sandorį ir po jo sudarymo (įskaitant kontrolės priemones, kuriomis siekiama išvengti neteisėtos prieigos prie prekybos sistemų). Visų pirma turėtų būti nustatytos pavidimų kainų ir kiekių filtravimo kontrolės priemonės (šis reikalavimas nepažeidžia narių (dalyvių) ar naudotojų atsakomybės įdiegti nuosavas kontrolės priemones, taikomas prieš sudarant sandorį ir jį sudarius).

d) Prekiautojo prieiga ir žinios

- Prekybos platformose turėtų būti patvirtinti standartai, kuriuose nustatyti reikalavimai nariams (dalyviams) atstovaujančių asmenų žinioms, ir vartotojai, kurie naudosis pavidimų pateikimo sistemomis.

e) Prieigos apribojimai ir intervencinės priemonės sudarant sandorius

- Prekybos platformose turėtų būti numatyta galimybė blokuoti visą nario ar dalyvio prieigą prie jo rinkų ar tos prieigos dalį ir atšaukti sandorį, jį pakeisti ar pataisyti. Sandorių atšaukimo, pakeitimo ar taisymo taisyklės ir procedūros turėtų būti skaidrios visiems reguliuojamos rinkos arba daugiašalės prekybos sistemos nariams (dalyviams) ir naudotojams.

f) Pavidimų knygos perpildymo prevencijos priemonės

- Prekybos platformose turėtų būti nustatytos priemonės, kurios bet kuriuo metu leistų išvengti pavidimų knygos perpildymo (angl. *flooding*), visų pirma nustatant pavidimų pateikimo apribojimus vienam dalyviui.

g) Apribojimų pažeidimo prevencija

- Prekybos platformose turėtų būti nustatytos priemonės (kaip antai ribojimo priemonės), kurias taikant būtų vengiama pranešimų siuntimo apribojimų pažeidimo. Nariai (dalyviai) ir naudotojai turėtų turėti bent jau galimybę naudotis tų priemonių sistema.

h) Prekybos ribojimo ar sustabdymo priemonės

- Prekybos platformose turėtų būti nustatytos priemonės (pavyzdžiui, prekybos pertraukimai dėl nestabilumo (angl. *volatility interruptions*) arba automatiniis pavidimų, neatinkančių tam tikrų nustatytų apimtys ir kainos ribų, atmetimas), kuriomis prireikus būtų varžoma ar stabdoma prekyba viena ar keliomis finansinėmis priemonėmis sklandžiam rinkos veikimui palaikyti. Nariai (dalyviai) ir naudotojai turėtų turėti bent jau galimybę naudotis tokių priemonių sistema.

h) Informacijos iš narių (dalyvių) ir naudotojų gavimas

- Prekybos platformose turėtų būti numatyta galimybė gauti informaciją iš nario (dalyvio) ar naudotojo, kad būtų palengvinta atitiktis su organizaciniais reikalavimais ir prekybos kontrolės priemonėmis susijusioms reguliuojamos rinkos ar daugiašalės prekybos sistemos taisyklėms ir procedūroms stebėsenai.

j) Stebėsenai

- Prekybos platformų veikimo metu kiek įmanoma labiau realiuoju laiku turėtų būti stebima, ar jų rinkose nėra galimų prekybos pažeidimo ženklų. Šią stebėseną turėtų vykdyti darbuotojai, kurie pakankamai supranta, kaip veikia rinka. Platformos buveinės šalies kompetentinga institucija turėtų turėti galimybę kreiptis į įgaliojimus prirėikus imtis taisomųjų veiksmų turinčius darbuotojus, kad būtų apsaugota sąžininga ir sklandi prekyba.

k) Įrašų saugojimas ir bendradarbiavimas

- i) Prekybos platformose turėtų būti saugomi įrašai a–j punktuose nurodytais klausimais, įskaitant kylančius klausimus, susijusius su minėta politika ir procedūromis. Įrašai turėtų būti pakankamai išsamūs, kad kompetentinga institucija galėtų stebėti, ar laikomasi atitinkamų prekybos platformoms taikomų reikalavimų. Rinkos operatoriai ir investicinės įmonės, administruojančios daugiašalės prekybos sistemas, įrašus turėtų saugoti bent 5 metus. Reguluojamas rinkas administruojantys rinkos operatoriai juos turėtų saugoti bent tiek, kiek reikalauja jų buveinės šalies kompetentinga institucija.
- ii) Prekybos platformos, vadovaudamosi jų valstybėje narėje galiojančiomis priežiūros priemonėmis, turėtų kompetentingoms institucijoms pranešti apie bet kokias dideles rizikas, kurios gali pakenkti sąžiningai ir sklandžiai prekybai, ir apie svarbius incidentus, kuriais ta rizika pasireiškia.

4 gairė. Organizaciniai reikalavimai investicinėms įmonėms dėl sąžiningos ir sklandžios prekybos skatinimo automatizuotoje prekybos sistemoje

Susiję teisės aktai. MiFID 13 straipsnio 2, 4, 5 ir 6 dalys, MiFID įgyvendinimo direktyvos 5, 6, 7 ir 9, 13 ir 14 bei 51 straipsniai.

Bendroji gairė

1. Investicinės įmonės turi patvirtinti politiką ir procedūras, kuriomis užtikrintų jų automatizuotos prekybos veiklos (įskaitant atvejus, kai jos teikia DMA ar SA) prekybos platformose atitiktį MiFID ir kitiems susijusiems Europos Sąjungos bei nacionalinės teisės aktų reikalavimams ir, visų pirma, valdytų su ta prekybos veikla susijusią riziką.

Išsamios gairės

2. Laikantis bendrosios gairės, investicinių įmonių automatizuotoje prekybos veikloje turėtų būti atsižvelgiama bent į šiuos aspektus:

a) Kainos ar dydžio parametrai

- Investicinės įmonės turėtų turėti galimybę automatiškai blokuoti pavedimus, kurie neatitinka nustatytų kainos ar dydžio parametrų, ar juos atšaukti (prireikus diferencijuojant pagal skirtingas finansines priemones) vieną po kito, ir (arba) už visą nustatytą laikotarpį.

b) Leidimas prekiauti

- Investicinės įmonės turėtų turėti galimybę automatiškai blokuoti prekiautojo pavedimus, jeigu žino, kad jis neturi leidimo prekiauti konkrečia finansine priemone, ar atšaukti tokius pavedimus.

c) Rizikos valdymas

- Investicinės įmonės turėtų turėti galimybę automatiškai blokuoti pavedimus ar juos atšaukti, jeigu dėl tų pavedimų gali būti pažeistos pačios įmonės rizikos valdymo ribos. Prireikus turėtų būti taikomos kontrolės priemonės, kurios atitiktų atskirų klientų ar finansinių priemonių (arba klientų ar finansinių priemonių grupių) pozicijas (angl. *exposures*), atskirų prekiautojų, prekybos vietų (angl. *trading desks*) ar visos investicinės įmonės pozicijas.

d) Atitiktis reguliavimo ir teisinei sistemai

- Investicinių įmonių elektroninės sistemos ir jų kuriami pavedimai turėtų atitikti MiFID ir kitus Europos Sąjungos ir nacionalinės teisės aktų reikalavimus bei rizikos valdymo taisykles, arba DPS, į kurią turi būti pateiktas pavedimas, taisykles (įskaitant taisykles, susijusias su sąžininga ir sklandžia prekyba).

e) Prievolės pateikti informaciją priežiūros institucijoms

- Investicinės įmonės, vadovaudamosi jų valstybėje narėje galiojančiais teisės aktų reikalavimais, turėtų pranešti kompetentingoms institucijoms apie bet kokias dideles rizikas, kurios gali pakenkti sąžiningai ir sklandžiai prekybai, ir apie svarbius incidentus, kuriais ta rizika pasireiškia.

f) Ikiprekybinės kontrolės priemonių netaikymas

- Investicinės įmonės turėtų nustatyti procedūras ir priemones, kaip turėtų būti tvarkomi pavedimai, kurie buvo automatiškai blokuoti ikiprekybinės kontrolės priemonių, tačiau kuriuos investicinė įmonė vis tiek nori pateikti. Pagal šias procedūras ir priemones už atitiktį ir rizikos valdymą atsakingiems darbuotojams turėtų būti pranešta apie galimą kontrolės priemonių netaikymą, ir turėtų būti gautas šių darbuotojų patvirtinimas dėl kontrolės priemonių netaikymo.

g) Mokymas apie pavedimų pateikimo procedūras

- Investicinės įmonės turėtų užtikrinti, kad su pavedimų pateikimu susiję darbuotojai, prieš leidžiant jiems naudoti pavedimų pateikimo sistemas, būtų tinkamai apmokyti, kaip atlikti pavedimų pateikimo procedūras, pavyzdžiui, rengiant mokymą darbo vietoje ir dalyvaujant patyrusiems prekiautojams arba mokymą klasėje, įskaitant mokymus, kaip laikytis prekybos platformų nustatytų reikalavimų.

h) Pavedimų stebėseną ir nusimanančio bei įgalioto personalo prieinamumas

- Investicinės įmonės pavedimų siuntimo į prekybos platformas valandomis turėtų kiek įmanoma labiau realiuoju laiku tikrinti savo pavedimus, įskaitant jų patikrinimą kelių rinkų (angl. *cross-market*) požiūriu, ar nėra galimų prekybos pažeidimo požymių. Šią stebėseną turėtų vykdyti darbuotojai, kurie pakankamai nusimano apie įmonės prekybos srautus. Įmonę prižiūrinti institucija ir prekybos platformos, kuriose įmonė veikia, turėtų turėti galimybę kreiptis į šiuos darbuotojus, kurie prireikus turėtų turėti įgaliojimus imtis atitinkamų veiksmų.

i) Už atitiktą atsakingų darbuotojų vykdomas kruopštus tikrinimas

- Investicinės įmonės turėtų užtikrinti, kad už atitiktą atsakingi darbuotojai galėtų atidžiai stebėti įmonės elektroninės prekybos veiklą, kad gedimų ar teisės aktų pažeidimų atveju, jie galėtų greitai imtis veiksmų ir tuos gedimus ar pažeidimus pašalinti.

j) Pranešimų srauto kontrolė

- Investicinės įmonės turėtų užtikrinti pranešimų srauto į atskiras prekybos platformas kontrolę.

k) Veiklos rizikos valdymas

- Investicinės įmonės veiklos riziką elektroninėje prekyboje turėtų valdyti taikydamos tinkamas ir proporcingas valdymo priemones, vidaus kontrolės priemones ir vidaus atskaitomybės sistemas, jei tinkama, atsižvelgdamos į CEBS Veiklos rizikos su rinka susijusioje veikloje valdymo gaires¹.

l) IT suderinamumas

- Investicinės įmonės turėtų užtikrinti, kad sistemos, kurias jos naudoja prieigai prie prekybos platformos, turėtų būtiniausias funkcijas, suderinamas su prekybos platformos elektroninėmis prekybos sistemomis, ir nekeliančias grėsmės sąžiningai ir sklandžiai prekybai toje platformoje.

m) Įrašų saugojimas ir bendradarbiavimas

- Investicinės įmonės turėtų bent penkerius metus saugoti įrašus a–l punktuose nurodytais klausimais. Įrašai turėtų būti pakankamai išsamūs, kad kompetentingos institucijos galėtų stebėti, ar įmonės laikosi teisės aktų reikalavimų.
- Investicinės įmonės, vadovaudamosi jų valstybėje narėje galiojančiais teisės aktais, turėtų pranešti kompetentingoms institucijoms apie bet kokias dideles rizikas, kurios gali pakenkti sąžiningai ir sklandžiai prekybai, ir apie svarbius incidentus, kuriais tos rizikos pasireiškia.

5 gairė. Organizaciniai reikalavimai reguliuojamoms rinkoms ir daugiašalėms prekybos sistemoms siekiant išvengti piktnaudžiavimo rinka (visų pirma, manipuliavimo rinka) automatizuotoje prekybos aplinkoje

Susiję teisės aktai

¹ Galima rasti interneto svetainėje [http://www.esa.europa.eu/documents/Publications/Standards---Guidelines/2010/Management-of-op-risk/CEBS-2010-216-\(Guidelines-on-the-management-of-op-.aspx](http://www.esa.europa.eu/documents/Publications/Standards---Guidelines/2010/Management-of-op-risk/CEBS-2010-216-(Guidelines-on-the-management-of-op-.aspx).

MiFID 39 straipsnio b ir d punktai ir 43 straipsnis, MAD 6 straipsnio 6 ir 9 dalys, MAD įgyvendinimo direktyvos 2004/72/EB 7–10 straipsniai dėl reguliuojamų rinkų.

MiFID 14 straipsnio 1 dalis, 13 straipsnio 2, 5 ir 6 dalys ir 26 straipsnis, MiFID įgyvendinimo direktyvos 5–9 ir 51 straipsniai, MAD 6 straipsnio 6 ir 9 dalys ir MAD įgyvendinimo direktyvos 2004/72/EB 7–10 straipsniai dėl daugiašalių prekybos sistemų.

Bendroji gairė

1. Atsižvelgiant į konkrečioje valstybėje narėje galiojantį reguliavimą, prekybos platformose turėtų būti nustatytos veiksmingos priemonės ir procedūros, kurios leistų nustatyti tų platformų narių (dalyvių) ir naudotojų galimai su piktnaudžiavimu rinka susijusį elgesį (visų pirma manipuliavimu rinka) automatizuotoje prekybos aplinkoje.
2. Galimi manipuliavimo rinka atvejai, kurie automatizuotoje prekybos aplinkoje galėtų kelti ypatingą rūpestį, be kita ko, yra tokie:
 - **Tikrinamieji pavedimai (angl. *ping orders*)** – pateikiami smulkūs pavedimai siekiant išsiaiškinti paslėptų pavedimų lygį; šis metodas visų pirma naudojamas norint išsiaiškinti, kas slypi anoniminės prekybos platformoje (angl. *dark platform*).
 - **Masiniai fiktyvūs pavedimai (angl. *quote stuffing*)** – didelio pavedimų kiekio pateikimas ir (arba) atšaukiamas ir (arba) atnaujinamas, siekiant suklaidinti kitus dalyvius, sulėtinti jų veiklos procesą ir paslėpti savo strategiją.
 - **Impulso kūrimas (angl. *momentum ignition*)** – pavedimų ar jų grupės pateikimas, siekiant paskatinti kitus dalyvius paspartinti arba pratęsti rinkos tendenciją (angl. *trend*) su tikslu palankia kaina uždaryti arba atidaryti poziciją.
 - **Sluoksniavimas ir klaidinimas (angl. *layering and spoofing*)** – didelio (dažnai nesusijusių) pavedimų kiekio pateikimas vienoje pavedimų knygos pusėje, nors sandorį ketinama įvykdyti kitoje pavedimų knygos pusėje. Įvykdžius sandorį, manipuliavimo požymių turintys pavedimai pašalinami.

Išsamios gairės

3. Laikantis bendrosios gairės, prekybos platformų tvarkose ir procedūrose, kuriomis siekiama nustatyti ir išvengti galimai su piktnaudžiavimu rinka (visų pirma manipuliavimu rinka) automatizuotoje prekybos aplinkoje susijusio tų platformų narių (dalyvių) ir naudotojų elgesio, turėtų būti numatyti bent šie aspektai:

a) Aprūpinimas personalu

- Prekybos platformose turėtų būti pakankamai darbuotojų, kurie pakankamai išmanytų prekybos veiklą ir jos teisinį reguliavimą bei turėtų pakankamai įgūdžių stebėti prekybos veiklą automatizuotoje prekybos aplinkoje bei nustatyti elgesį, dėl kurio kyla įtarimų dėl piktnaudžiavimo rinka (visų pirma manipuliavimo rinka), jeigu jie yra atsakingi už piktnaudžiavimo rinka stebėseną.

b) Stebėseną

Siekiant stebėti, taikant pakankamą laiko detalumo lygį, pavedimus, kuriuos pateikia nariai (dalyviai) ir naudotojai, ir jų sudaromus sandorius bei elgesį, kuris gali būti susijęs su piktnaudžiavimu rinka (visų pirma manipuliavimu rinka, įskaitant, kai prekybos platformai prieinama tokia informacija, elgesį ne vienoje rinkoje), prekybos platformose turėtų būti nustatytos bent sistemos (įskaitant automatizuotas išpėjimo apie sandorius ir pavedimus sistemas), kurios būtų pakankamai pajėgios, kad būtų užtikrintas didelis pavedimų kurimo ir sandorių sudarymo dažnumas ir nedidelė perdavimo gaisis, ir gebėtų atsekti narių (dalyvių) ir naudotojų sudarytus sandorius, taip pat pateiktus (atšauktus) pavedimus, kurie gali būti susiję su manipuliavimu rinka.

c) Įtartinų sandorių ir pavedimų nustatymo ir pranešimo apie juos priemonės

Prekybos platformose turėtų būti nustatytos priemonės, kurias taikant būtų nustatomi sandoriai (taip pat rekomenduojama, kad šios priemonės apimtų ir pavedimus²), dėl kurių kompetentingoms institucijoms reikia pateikti STR dėl piktnaudžiavimo rinka (visų pirma manipuliavimo rinka), ir tie STR būtų teikiami nedelsiant (jeigu atliekamas pirminis tyrimas ir nerandama tinkamo pastebėto elgesio paaiškinimo, STR turėtų būti pateiktas kuo skubiau).

d) Peržiūros

- Prekybos platformose turėtų būti atliekamos periodinės procedūrų ir priemonių peržiūros bei vidaus auditas, kad būtų išvengta elgesio, kuris gali būti susijęs su piktnaudžiavimu rinka, ir būtų nustatyti tokio elgesio atvejai.

e) Įrašų saugojimas

- Prekybos platformose turėtų būti saugomi įrašai a–d punktuose nurodytais klausimais, įskaitant įrašus apie efektyvias audito sekas (angl. *audit trails*), susijusias su veiksmis, kurių imamasi dėl kiekvieno išpėjimo apie galimą įtartiną elgesį, neatsižvelgiant į tai, ar apie tai pranešama atitinkamoms kompetentingoms institucijoms. Įrašai turėtų būti pakankamai išsamūs, kad kompetentingos institucijos galėtų stebėti, ar laikomasi atitinkamų prekybos platformoms nustatytų reikalavimų. Rinkos operatoriai ir investicinės įmonės, administruojančios daugiašales prekybos sistemas, įrašus turėtų saugoti bent 5 metus. Rinkos operatoriai, administruojantys reguliuojamas rinkas, juos turėtų saugoti bent tiek, kiek reikalauja jų buveinės šalies kompetentinga institucija.

6 gairė. Organizaciniai reikalavimai investicinėms įmonėms siekiant išvengti piktnaudžiavimo rinka (visų pirma, manipuliavimo rinka) automatizuotoje prekybos aplinkoje

Susiję teisės aktai. *MiFID 13 straipsnio 2, 5 ir 6 dalys, MiFID įgyvendinimo direktyvos 5, 6 ir 9 straipsniai, MAD 6 straipsnio 9 dalis ir MAD įgyvendinimo direktyvos 2004/72/EB 7–10 straipsniai.*

² CESR pirmasis ir trečiasis 3 lygio gairių dėl MAD įgyvendinimo rinkiniai; CESR jau pateikė gaires dėl pranešimų apie įtartinus sandorius (STR), kuriose nustatyta: „CESR laikosi nuomonės, kad tais atvejais, kai dėl neįvykdyto sandorio pavedimo kyla įtarimų dėl piktnaudžiavimo rinka, apie šiuos įtarimus rekomenduojama, jei tai dar nėra teisiškai reikalaujama nacionaliniu pagrindu, pranešti kompetentingai institucijai“. Šiose gairėse taip pat pateikiama standartinė STR forma (2005 m. gegužės mėn. gairių IV ir V skirsniai (Nuor. CESR/04-505b) ir 2009 m. gegužės mėn. gairių 2 skirsnis (Nuor. CESR/09-219)).

Bendroji gairė

1. Investicinės įmonės turėtų būti patvirtinusios politiką ir procedūras, skirtas piktnaudžiavimo rinka (visų pirma manipuliavimo rinka) automatizuotos prekybos veikloje rizikai sumažinti.
2. Manipuliavimo rinka rūšys, kurios automatizuotoje prekybos aplinkoje gali kelti ypatingą rūpestį, apibūdintos 5 gairėje (bendrosios gairės 2 dalyje).

Išsamios gairės

3. Laikantis bendrosios gairės, automatizuota prekyba besiverčiančių investicinių įmonių politikoje ir procedūrose turėtų būti numatyti bent šie klausimai:

a) Už atitiktį atsakingų darbuotojų žinios, įgūdžiai ir įgaliojimai

- Investicinės įmonės turėtų nustatyti procedūras, kuriomis būtų siekiama užtikrinti, kad atitikties funkciją vykdantys darbuotojai turėtų pakankamą prekybos veiklos ir jos teisinio reguliavimo supratimo lygį, įgūdžius ir įgaliojimus, kad galėtų pareikšti įtarimus dėl piktnaudžiavimo rinka (visų pirma manipuliavimo rinka) požymių turinčios prekybos veiklos už prekybą atsakingiems darbuotojams.

b) Mokymas apie piktnaudžiavimą rinka

- Investicinės įmonės turėtų visiems asmenims, kurie dalyvauja vykdant pavedimus klientų vardu ar prekiauja savo sąskaita, užtikrinti pradinį ir periodišką kvalifikacijos kėlimo mokymą apie piktnaudžiavimą rinka (visų pirma, manipuliavimą rinka).

c) Stebėsenos veikla

- Investicinės įmonės turėtų stebėti asmenų/algorithmų, prekiaujančių įmonės vardu, ir klientų prekybos veiklą, atsižvelgdamos į pateiktus, pakeistus ir atšauktus pavedimus, taip pat į įvykdytus sandorius. Tam, be kita ko, reikėtų įdiegti tinkamas sistemas (įskaitant automatines išpėjimo sistemas), kuriose būtų taikomas pakankamas laiko detalumo lygis, kad būtų pažymimas bet koks elgesys, dėl kurio gali kilti įtarimų piktnaudžiavimu rinka (visų pirma, manipuliavimu rinka), įskaitant elgesį ne vienoje rinkoje (jeigu įmonei prieinama tokia informacija).

d) Įtartinų sandorių ir pavedimų nustatymo ir pranešimo priemonės

- Investicinės įmonės turėtų patvirtinti priemones, pagal kurias būtų nustatomi sandoriai (rekomenduojama, kad šios priemonės taip pat apimtų pavedimus), dėl kurių kompetentingoms institucijoms reikia pateikti STR dėl piktnaudžiavimo rinka (visų pirma, manipuliavimo rinka), ir tie STR būtų nedelsiant pateikti (jeigu atliekamas pirminis tyrimas ir nerandama patenkinamo pastebėto elgesio paaiškinimo, STR turėtų būti pateiktas kuo skubiau).

e) Atitikties priemonių ir procedūrų periodinės peržiūros ir vidaus auditas

- Investicinės įmonės turėtų atlikti periodines procedūrų ir priemonių peržiūras ir vidaus auditą, kad išvengtų elgesio, kuris gali būti susijęs su piktnaudžiavimu rinka, ir tokį elgesį nustatyti.

f) Darbuotojų prieigos prie prekybos sistemos reguliavimo priemonių peržiūra

- Investicinės įmonės turėtų bent penkerius metus saugoti įrašus apie priemones ir procedūras, skirtas galimai su piktnaudžiavimu rinka susijusiam elgesiui nustatyti ir apimančias a–e punktuose nurodytus klausimus (įskaitant įrašus apie efektyvų veiksmų, kurių imamasi kiekvieno išpėjimo apie galimą įtartiną elgesį atveju, tikrinimą, neatsižvelgiant į tai, ar atitinkamoms kompetentingoms institucijoms pateikiamas STR). Šie įrašai turėtų būti pakankamai išsamūs, kad kompetentingos institucijos galėtų stebėti, ar įmonės laikosi teisės aktų reikalavimų.

7 gairė. Organizaciniai reikalavimai reguliuojamoms rinkoms ir daugiašalėms prekybos sistemoms, kurių nariai (dalyviai) ir naudotojai teikia DMA/SA

Susiję teisės aktai

MiFID 39 straipsnio b punktas ir 43 straipsnio 1 dalis dėl reguliuojamų rinkų.

MiFID 14 straipsnio 1 dalis, 13 straipsnio 2, 5 ir 6 dalys ir 26 straipsnio 1 dalis, MiFID įgyvendinimo direktyvos 5–9 ir 51 straipsniai dėl daugiašalių prekybos platformų.

Bendroji gairė

1. Prekybos platformose turėtų būti nustatytos taisyklės ir procedūros, kuriomis siekiama užtikrinti, kai jos leidžia savo nariams (dalyviams) arba naudotojams teikti DMA/SA, DMA/SA teikimas būtų suderintas su sąžininga ir sklandžia prekyba. Svarbu, kad prekybos platformos ir jų nariai (dalyviai) nuolat kontroliuotų ir atidžiai stebėtų savo sistemas, kad kuo labiau sumažintų trečiųjų šalių galimai sukeltus sutrikimus, ir užtikrintų, kad prekybos platformos nenukentėtų nuo galimo netinkamo DMA/SA klientų elgesio, jų vykdomo piktnaudžiavimo rinka ar jų netinkamų sistemų.

Išsamios gairės

2. Laikantis bendrosios gairės, prekybos platformose turėtų būti nustatyta, ar jų nariams (dalyviams) arba naudotojams leidžiama siūlyti DMA ir (arba) SA. Jeigu nariams arba dalyviams leidžiama siūlyti DMA ir (arba) SA, prekybos platformų taisyklėse ir procedūrose turėtų būti atsižvelgta bent į šiuos aspektus:

a) Pagrindinė atsakomybė už pranešimus, įskaitant pavedimus, ir galimos intervencinės priemonės bei sankcijos

- Prekybos platformose turėtų būti aiškiai nustatyta, kad tik narys (dalyvis) arba naudotojas yra atsakingas už visus pranešimus, įskaitant pavedimus, pateiktus naudojantis jo prekybos kodais, todėl jam gali būti taikomos intervencinės priemonės (įskaitant nario (dalyvio) arba naudotojo prieigos prie prekybos platformos nutraukimą) ir sankcijos, skiriamos už bet kokius tiems pavedimams taikomų taisyklių ar procedūrų pažeidimus.

b) Papildoma atsakomybė teikiant DMA/SA

DMA/SA susitarimuose tarp prekybos platformų ir DMA/SA teikiančios įmonės turėtų būti pabrėžta, kad įmonė, teikianti DMA/SA, yra atsakinga prekybos platformai už visus sandorius,

kuriuose naudojamas jų rinkos dalyvio identifikacinis kodas ar kokia nors kita identifikacijos priemonė.

c) Reikalavimai nariams (dalyviams) teikiant DMA/SA

- Pagal 3 gairę prekybos platformose turėtų būti reikalaujama, kad nariai (dalyviai) arba naudotojai turėtų tinkamas sistemas ir taikytų efektyvias kontrolės priemones (įskaitant ikiprekybines ir poprekybines kontrolės priemones), kad užtikrintų, jog teikiant DMA/SA nebūtų pažeistos reguliuojamos rinkos arba daugiašalės prekybos sistemos taisyklės, nebūtų sudaromos sąlygos vykdyti tvarką pažeidžiančią prekybą ir nesusidarytų piktnaudžiavimui rinka palankios sąlygos. Tai taip pat taikoma ir tuo atveju, kai narys (dalyvis) arba naudotojas teikia DMA/SA.

d) Išsamus patikrinimas prieš teikiant DMA/SA

Prekybos platformose turėtų būti reikalaujama, kad nariai (dalyviai) arba naudotojai atliktų išsamų klientų, kuriems teikia DMA (SA), patikrinimą.

e) Prieigos teisės

- Prekybos platformose turėtų būti numatyta galimybė atmesti nario (dalyvio) arba naudotojo prašymą suteikti klientui SA, jeigu reguliuojama rinka ar daugiašalė prekybos sistema nėra tikra, kad SA suteikimas yra suderinamas su sąžiningos ir sklandžios prekybos taisyklėmis ir procedūromis. Dėl grynosios (angl. *naked*) SA žr. 8 gairę.

f) Pavedimų stebėseną

Vykdamas prekybos platformoms pagal 3 gairę taikomus reikalavimus stebėti jų rinkas, turėtų būti stebimi ir pavedimai, kuriuos į jų sistemas siunčia nario (dalyvio) SA klientai.

g) Galimų intervencinių priemonių taikymas dėl SA

- Prekybos platformose turėtų būti numatyta galimybė sustabdyti jau suteiktą SA arba ją panaikinti, jeigu reguliuojama rinka arba daugiašalė prekybos sistema nėra tikra, kad tolesnis SA teikimas yra suderinamas su sąžiningos ir sklandžios prekybos taisyklėmis ir procedūromis.
- Prekybos platformose turėtų būti numatyta galimybė sustabdyti asmens, kuris prekiauja naudodamasis SA, pavedimus atskirai nuo tam asmeniui SA teikiančio nario ar dalyviopavedimų. Šiam tikslui pasiekti klientams, kurie patenka į rinką naudodamiesi SA, turi būti suteikiami atskiri identifikaciniai kodai.
- Prekybos platformose turėtų būti numatyta galimybė atlikti nario (dalyvio) arba naudotojo vidaus rizikos kontrolės sistemų peržiūrą dėl jų DMA/SA klientų.

i) Įrašų saugojimas

- Prekybos platformose turėtų būti saugomi DMA/SA politikų ir procedūrų ir visų svarbių incidentų (susijusių su prekyba naudojantis SA) įrašai. Šie įrašai turėtų būti pakankamai išsamūs, kad kompetentingos institucijos galėtų stebėti, ar laikomasi prekybos platformoms taikomų

reikalavimų. Rinkos operatoriai ir investicinės įmonės, administruojančios daugiašales prekybos sistemas, įrašus turėtų saugoti bent 5 metus. Rinkos operatoriai, administruojantys reguliuojamas rinkas, juos turėtų saugoti bent tiek, kiek reikalauja jų buveinės šalies kompetentinga institucija.

8 gairė. Organizaciniai reikalavimai investicinėms įmonėms, kurios teikia DMA/SA

Susiję teisės aktai. MiFID 13 straipsnio 2, 5 ir 6 dalys ir MiFID įgyvendinimo direktyvos 5–9, 13 ir 14 bei 51 straipsniai.

Bendroji gairė

1. Investicinės įmonės, klientams siūlančios DMA/SA (toliau – DMA/SA klientai) yra atsakingos už tų klientų vykdomą prekybą. Jos turi nustatyti politiką ir procedūras, kuriomis būtų užtikrinta, kad tų klientų vykdoma prekyba būtų suderinta su prekybos platformų, į kurias pateikiami tokių klientų pavedimai, taisyklėmis ir procedūromis ir investicinė įmonė galėtų vykdyti MiFID ir kitų susijusių Europos Sąjungos ir nacionalinės teisės aktų reikalavimus.

Išsamios gairės

2. Laikydamosi bendrosios gairės, investicinės įmonės turėtų atsižvelgti bent į šiuos aspektus:

a) Išsamus DMA/SA klientų patikrinimas

Investicinės įmonės turi atlikti išsamų potencialių DMA/SA klientų patikrinimą, kuris atitiktų riziką, kurią kelia tų klientų pobūdis, jų galimos prekybos veiklos mastas, sudėtingumas ir teikiamos paslaugos. Atliekant išsamų tikrinimą galėtų būti atsižvelgiama į tokius klausimus, kaip pavedimus pateikiančių asmenų apmokymas ir kompetencija, pavedimų pateikimui taikomos prieigos kontrolės priemonės, atsakomybės už veiksmus ir klaidų taisymą paskirstymas, ankstesnis kliento prekybos pobūdis (elgsena) (jei buvo) ir klientų gebėjimas įvykdyti finansinius įsipareigojimus įmonei. Vykdydamos išsamų patikrinimą, investicinės įmonės gali atsižvelgti į tai, ar potencialaus kliento veikla reguliuojama pagal kokią nors direktyvą, kurios nors valstybės narės ar trečiosios šalies nacionalinės teisės aktus, ir į tai, ar kompetentingos institucijos ir prekybos platformos jiems taikė poveikio priemones. Išsamaus patikrinimo vertinimas turėtų būti periodiškai peržiūrimas.

b) Iki prekybinės kontrolės priemonės

- i. DMA/SA klientų pavedimams taikomų ikiprekybinių kontrolės priemonių rūšis turėtų atitikti priemones, nustatytas 4 gairės dėl organizacinių reikalavimų investicinėms įmonėms dėl sąžiningos ir sklandžios prekybos skatinimo automatizuotoje prekybos aplinkoje 2 dalyje, įskaitant įdiegtą ir automatinį pavedimų, kurie neatitinka tam tikrų parametrų, atmetimą.
- ii. Turėtų būti visiškai aišku, kad tik investicinė įmonė turi teisę keisti ikiprekybinių kontrolės priemonių parametrus (t. y. DMA/SA klientas neturėtų turėti galimybių tai atlikti).
- iii. DMA/SA siūlančios investicinės įmonės gali naudoti tik tas ikiprekybines ir poprekybines kontrolės priemones, kurios yra nuosavos (angl. *proprietary*), įsigytos iš pardavėjo, teikiamos užsakomųjų paslaugų teikėjo ar siūlomos pačios platformos kontrolės (t. y. bet kuriuo atveju tai neturėtų būti DMA/SA kliento kontrolės priemonės). Tačiau kiekvienu iš šių atvejų už

kontrolės priemonių veiksmingumą yra atsakinga investicinė įmonė ir tik jai tenka atsakomybė už pagrindinių parametrų nustatymą.

c) Grynoji arba nefiltruojama rinkos prieiga

„Grynoji“ (angl. *naked*) arba „nefiltruojama“ (angl. *unfiltered*) prieiga prie reguliuojamos rinkos ar DPS (kai kliento pavedimams, prieš išsiunčiant juos reguliuojamai rinkai ar DPS, netaikomos jokios ikiprekybinės kontrolės priemonės) MiFID yra uždrausta. Todėl SA klientas niekada neturėtų turėti galimybių nusiųsti į prekybos platformai pavedimą, kuriam nebūtų taikomos investicinės įmonės ikiprekybinės kontrolės priemonės.

d) Stebėseną

- i) Pavedimų stebėseną (įskaitant stebėseną keliose rinkose (angl. *cross-market*), kurią investicinės įmonės turi vykdyti pagal 4 gairę, turėtų būti taikoma visam DMA/SA klientų siunčiamų pavedimų srautui; taip pat, galimiems piktnaudžiavimo rinkai (visų pirma manipuliavimo rinkai) atvejams identifikuoti skirtos sistemoms, kurias investicinės įmonės turi sukurti ir palaikyti pagal 6 gairę, turėtų būti taikomos ir DMA/SA klientų pavedimams ir sandoriams.
- ii) Šių reikalavimų vykdymui užtikrinti investicinės įmonės privalo turėti galimybę atskirti DMA/SA klientų pavedimus ir sandorius nuo kitų įmonės pavedimų ir sandorių.
- iii) Investicinės įmonės taip pat privalo turėti galimybę nedelsiant sustabdyti atskirų DMA/SA klientų prekybą.

e) Šalių teisės ir pareigos

Investicinės įmonės turėtų užtikrinti abiejų šalių teisių ir pareigų, susijusių su DMA/SA paslauga, aiškumą.

f) Įrašų saugojimas

- Investicinės įmonės turėtų bent penkerius metus saugoti įrašus a–e punktuose nurodytais klausimais; šie įrašai turėtų būti pakankamai išsamūs, kad kompetentingos institucijos galėtų stebėti, ar įmonės laikosi teisės aktų reikalavimų. Tokie įrašai turėtų apimti bent išsamius galimų DMA/SA klientų patikrinimo ir paskesnių peržiūrų rezultatus, taip pat abiejų šalių teises ir pareigas, susijusias su DMA/SA paslauga.